

1. LÉPÉS

1. ÍRÁS ÉS KIEJTÉS

A görög betűk nem teljesen ismeretlenek számunkra. Általános- és középiskolai tanulmányaink alatt matematika és fizika órán, esetleg antik tanulmányaink során találkozhattunk velük, használtuk azokat. Sőt, olyanok is vannak, akik az egész ábécét kívülről fűjják: *alfa, béta, gamma, delta, stb.*

Ez sokat segíthet, hiszen a görög írás – és helyesírás – az ókor óta nem változott, a kiejtés viszont annál többet. Ha csak a fenti négy betűt nézzük, egyiket sem helyes (már) *a*-nak, *b*-nek, *g*-nek vagy *d*-nek ejteni. Arról nem is beszélve, hogy miután az ókor maga is több száz évet és sok dialektust ölel fel, máshogy olvashatnánk Homérosz műveit, mint például Arisztotelészét. Az újjörög esetében – élő nyelv lévén – ilyen nehézségek már nincsenek, hiszen a tankönyvek tanítását a görög anyanyelvűek beszédén könnyen ellenőrizhetjük.

A görög betűk írása, bármilyen kacifántosnak is tűnnek azok, könnyen elsajátítható. Az idegen íráskép ugyanakkor nem kedvez a szavak memorizálásának, ezért azt tanácsoljuk a tanulónak, hogy a könyvben szereplő példamondatokat olvassa el (lehetőleg hangosan) minél többször, s hogy a fordítási feladatokat ne csak megoldja, de gyakorolja is.

1.1. Ábécé – Az egyszerű betűk

Betű	A betű neve	Átírás	Magyarázat a kiejtéshez
A	α	άλφα	[a] mint a magyar á , röviden
B	β	βήτα	[v] mint a magyar v
Γ	γ	γάμα	[ɣ] a zárhang <i>g</i> réshang párja, mintha a torok mélyén próbálnánk <i>h</i> -t ejteni [ɣˈ] a γ magas magánhangzók [e, i] előtt lágyul, ejtése, kb. mint a j hangé a <i>várj</i> szóban
Δ	δ	δέλτα	[ð] a zárhang <i>d</i> réshang párja, ejtése mint a <i>th</i> -é az angol <i>that</i> szóban
E	ε	έψιλον	[e] nyílt e , <i>sosem é</i>
Z	ζ	ζήτα	[z] a magyar z -nél kissé hátrébb képzett, <i>zs</i> -be hajló hang
H	η	ήτα	[i] mint a magyar i
Θ	θ	θήτα	[θ] a zárhang <i>t</i> réshang párja, ejtése mint a <i>th</i> -é az angol <i>thank</i> szóban
I	ι	ιώτα	[i] mint a magyar i [j] a legtöbb szóban magánhangzó előtt, hangsúlytalan helyzetben ejtése kb. mint a j -é, illetve „ <i>lágyságjel</i> !”
K	κ	κάπα	[k] mint a magyar k [kˈ] a <i>k</i> magas magánhangzók [e, i] előtt enyhén lágyul, ejtése, kb. mint a kj -é a <i>rakj</i> szóban
Λ	λ	λάμδα	[l] mint a magyar l
M	μ	μι	[m] mint a magyar m
N	ν	νι	[n] mint a magyar n
Ξ	ξ	ξι	[ks] ksz , de az <i>sz</i> a magyarénál kissé hátrébb képzett, <i>s</i> -be hajló hang
O	ο	όμικρον	[o] röviden ejtett o
Π	π	πι	[p] mint a magyar p
P	ρ	ρω	[r] mint a magyar r
Σ	σ, ς	σίγμα	[s] a magyar sz -nél kissé hátrébb képzett, <i>s</i> -be hajló hang
T	τ	ταυ	[t] mint a magyar t
Υ	υ	ύψιλον	[i] mint a magyar i
Φ	φ	φι	[f] mint a magyar f
X	χ	χι	[χ] a magyar h -nál érdesebben ejtett hang [χˈ] a χ magas magánhangzók [e, i] előtt lágyul, ejtése, kb. hj , mint a német <i>ich</i> szóban
Ψ	ψ	ψι	[ps] psz , de az <i>sz</i> a magyarénál kissé hátrébb képzett, <i>s</i> -be hajló hang
Ω	ω	ωμέγα	[o] röviden ejtett o

Példák:

A	άνθρωπος	[ànθropos]	<i>ember</i>
B	βάρκα	[vårka]	<i>csónak</i>
Γ	γάλα	[gåla]	<i>tej</i>
	Γερμανία	[gåermania]	<i>Németország</i>
Δ	δέκα	[ðeka]	<i>tíz</i>
E	εγώ	[egò]	<i>én</i>
Z	ζώο	[zòo]	<i>állat</i>
H	ήλιος	[iljos]	<i>nap</i>
Θ	θεός	[θeòs]	<i>isten</i>
I	Ιταλία	[italia]	<i>Olaszország</i>
	παιδιά	[peðjà]	<i>gyerekek</i>
K	καλός	[kalòs]	<i>jó</i>
	κιλό	[k'ilò]	<i>kiló</i>
Λ	λαός	[laòs]	<i>nép</i>
M	μικρός	[mikròs]	<i>kicsi</i>
N	νέος	[nèos]	<i>új</i>
Ξ	ξέρω	[ksèro]	<i>tud</i>
O	όμορφος	[òmorfos]	<i>szép</i>
Π	παρακαλώ	[parakalò]	<i>kér</i>
P	ραδιόφωνο	[raðiòfono]	<i>rádió</i>
Σ	σαλάτα	[salàta]	<i>saláta</i>
T	τηλέφωνο	[tilèfono]	<i>telefon</i>
Υ	ύπνος	[ìpnos]	<i>alvás</i>
Φ	φίλος	[filos]	<i>barát</i>
Χ	χαρτί	[χarti]	<i>papír</i>
	χέρι	[χ'èri]	<i>kéz</i>
Ψ	ψωμί	[psomì]	<i>kenyér</i>
Ω	ώρα	[òra]	<i>óra</i>

1.2. Megjegyzések az írással és kiejtéssel kapcsolatban

A görögök nem használják **folyoírást**, legfeljebb néhány betűt kapcsolnak össze.

Kisbetűs írásban a Σ-nak két megfelelője van, a σ és a ς. Utóbbit a szó végén használják, pl. Σίσιφος (Sziszfosz).

A **dupla mássalhangzókat** szimplán ejtik, pl. *θάλασσα* [θàlasa] = *tenger*.

Gyakori hiba a **φ** és a **θ** kiejtésének egybemosása. Vigyázni kell, mert akárcsak a hangsúly vagy a helyesírás tévesztésénél, itt is félreértésekhez vezethet a hibás kiejtés. Nem mindegy, mit mondunk: *φιλί-τ* [fili] (csók) vagy *θηλή-τ* [θili] (bimbó).

A magas magánhangzók (ε, αι, η, ι, υ, ει, οι) előtt a **torokhangok** (κ, γ, χ, γκ, γγ, γχ) **lágynak**: *Γερμανία* [γ'ermania].

A legtöbb szóban magánhangzó előtt, hangsúlytalan helyzetben az *i* betűket (η, ι, υ, ει, οι) – leggyakrabban az *i*-t – [i]

félhangzónak (kb. *j*-nek) ejtjük (*παιδιά* [peðjá] = *gyerekek*), illetve [k], [g], [γ], [χ], [ŋ] és [j] hangok után **lágyságjel**ként viselkednek, ami azt jelenti, hogy az előttük álló mássalhangzót meglágyítják és beléjük olvadnak (*γιαγιά* [y'ay'á] = *nagymama*). Ezek a félhangzók nem alkotnak szótagot, így pl. a fenti szót így szótagolnánk: *για-γιά*. Meg kell ugyanakkor jegyezni, hogy nem minden hangsúlytalan, magánhangzó előtt álló *i* betű viselkedik így. Néhány, a tudós hagyományból származó szónál az *i* teljes hangzó (*Ιανουάριος* [i-a-nu-à-ri-os] = *január*). (A jelenségről később még szólnunk).

1.3. Az összetett betűk

A 24 egyszerű betűn kívül használunk még néhány összetettet is. A jelenség többnyire nyelvtörténeti okokra vezethető vissza. Az úgjörög meglehetősen konzervatív nyelv, ragaszkodik az ógörög helyesíráshoz, még akkor is, ha az adott betűkombináció már nem az eredeti kettős hangzót jelöli, pl. *αι* = óg. [ai], úgj. [e]. Az összetett mássalhangzók többsége az [ŋ] orrhang hasonulásának eredménye (pl. *γγ* = [ng]), valamint az egyszerű betűk által már nem jelölt zöngés zárhangok jelölésére szolgál: a *β* például az ógörögben még [b] hangot jelölt, az úgjörögben viszont már [v]-t. A [b] hang betűmegfelelője a *μπ* lett.

Több olyan betűkapcsolat is van, amelynek kiejtése az adott környezetben eltér az eredeti írásképtől, vagy az többféleképpen is lehetséges, pl.: *γγ* = [ng], [ng'], [ny], [ny'], [g], [g'].

1.3.1. Összetett magánhangzók

Betű	Átírás	Magyarázat a kiejtéshez	Példák
αι	[e]	ejtése ugyanúgy, mint az ε-é	και [k'e] és
ου	[u]	röviden ejtett u	πού [pu] hol
ει	[i], [i]	mint a többi [i] hang, az ι után a leggyakoribb [i] félhangzó	εκεί [ek'i] ott δουλειά [ðu]jà munka
οι	[i]	mint a többi [i] hang	Δελφοί [ðelfi] Delfi
ευ	[ev]	magánhangzó és zöngés mássalhangzó* előtt ev	Εύα [èva] Éva
	[ef]	zöngétlen mássalhangzó* előtt ef	ευχαριστώ [efcharistò] köszönöm
αυ	[av]	magánhangzó és zöngés mássalhangzó* előtt av	Αύγουστος [ànγyustos] augusztus
	[af]	zöngétlen mássalhangzó* előtt af	αυτός [aftòs] ő

Ha a betűkapcsolat magánhangzóit külön kell ejteni, a második magánhangzó fölé két pontot teszünk: *Αϊ-Βασίλης [ai-vasilis] Téliapó.*

1.3.2. Összetett mássalhangzók

Betű	Átírás	Magyarázat a kiejtéshez	Példák
μπ	[mb]	mint az mb az <i>ember</i> szóban, ahol az <i>m</i> -et röviden ejtjük	εμπρός! [embròs] halló!
	[b]	mint a magyar b , szó elején, és főleg idegen eredetű szavaknál szó közben is	μπάλα [bàla] labda
ντ	[nd]	nd , röviden ejtett <i>n</i> -nel	άντρας [àndras] férfi
	[d]	mint a magyar d , szó elején, és főleg idegen eredetű szavaknál szó közben is	ντομάτα [domàta] paradicsom

1.3.1. * Zöngés mássalhangzók: β, γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ, σ,
Zöngétlen mássalhangzók: θ, κ, ξ, π, τ, φ, χ, ψ

Betű	Átírás	Magyarázat a kiejtéshez	Példák
ΥΥ	[ng]	mint az ng az <i>angol</i> szóban, ahol az <i>n</i> -t röviden ejtjük az <i>n</i> -t röviden ejtjük, a [g]	Ουγγαρία [ungari̯a] <i>Magyarország</i>
	[ng´]	magas magánhangzó [e, i] előtt lágyul, kiejtése kissé a <i>gy</i> -hez közelít, kb. ngj	άγγελος [àng´elos] <i>angyal</i>
ΥΚ	[ng]	mint az ng az <i>angol</i> szóban, ahol az <i>n</i> -t röviden ejtjük az <i>n</i> -t röviden ejtjük, a [g]	αγκαλιάζω [angal]àzo] <i>átölel</i>
	[ng´]	magas magánhangzó [e, i] előtt lágyul, kiejtése kissé a <i>gy</i> -hez közelít, kb. ngj	ανάγκη [anàng´i] <i>szükség</i>
	[g]	mint a magyar g , szó elején, és főleg idegen eredetű szavaknál szó közben is	γκολ [gol] <i>gól</i>
	[g´]	a [g] magas magánhangzó [e, i] előtt lágyul, kiejtése kissé a <i>gy</i> -hez közelít, kb. gj	Φολκσβάγκεν [folksvåg´en] <i>Volkswagen</i>
ΥΧ	[nχ]	ejtése kb. nh , ahol az <i>n</i> röviden, a <i>h</i> érdesen ejtett az <i>n</i> -t röviden ejtjük, a [χ]	με συγχωρείτε! [mesinχoríte] <i>elnézést!</i>
	[nχ´]	magas magánhangzó [e, i] előtt lágyul, ejtése kb. nhj	συγχαίρω [sinχ´èro] <i>gratulál</i>
τσ	[ts]	a magyar c -hez hasonló, kissé <i>cs</i> -be hajló hang	τσιγάρο [tsiyàro] <i>cigaretta</i>
τζ	[dz]	a magyar dz -hez hasonló, kissé <i>dzs</i> -be hajló hang	τζατζίκι [dzadzìki] <i>joghurtos-fokhagymás uborkasaláta</i>

A **kérdőjel** görög megfelelője a pontosvessző (;), a **pontosvessző** pedig a felső pont (^).

1.4. A hangsúlyozás

A görögben **hangsúlyjellel** – ékezettel (´) – jelöljük a nyomatékos szótagokat, azt az egynél több szótagú szavaknál a magánhangzóra tesszük. Az egy szótagú szavak esetében csak a *πώς* (*hogy?*), *πού* (*hol/hova?*), *ή* (*vagy*) és *νά* (*íme*) kap hangsúlyjelet, ezeknél a jelnek

értelem-megkülönböztető szerepe van. A hangsúlyos szótagot **nyomatékosabban** ejtjük, de a magánhangzók sosem nyúlnak meg annyira, mint a magyar hosszú magánhangzók (pl. *á, é, í, ó, ú*). A szóvégi hangsúlyos magánhangzó hosszúsága nem változik: *παρακαλώ*.

Hangsúlyos összetett magánhangzóknál az ékezet a második hangzóra kerül: *Αύγουστος*. Ha az elsők van, akkor a betűkapcsolat két tagját külön kell ejteni: *Μάιος* [*màios*]*.

Ügyeljünk tehát arra, hogy – például az olasszal ellentétben, ahol a hangsúlyos magánhangzó ejtését megnyújtják – a görögben a hangsúlyos szótagot csak nyomatékosan, de nem elnyújtva ejtjük: (ol.) *Antonio* [*anto·nio*] ↔ (gör.) *Αντώνιος* [*andònios*].

1.4.* A dupla magánhangzók kettős hangzóként történő ejtésével a 4. leckében még foglalkozunk.